

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи

_____ О.І. Гура

« _____ » _____ 20__ р.

Конкретний випадок соціального захисту

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів
напряму 6.010105 – «Соціальна педагогіка»

Кафедра соціальної педагогіки

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою соціальної педагогіки факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ Романиченко Наталія Миколаївна, завідувач сектору профілактичної роботи та оздоровлення Служби у справах дітей Запорізької обласної державної адміністрації

ОБГОВОРЕНО ТА РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАТВЕРДЖЕННЯ КАФЕДРОЮ соціальної педагогіки «26» серпня 2015 року, протокол № 1

Завідувач кафедри к.пед.наук., професор _____ Н.В.Заверико

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Конкретний випадок соціального захисту» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів та спеціалістів напряму «Соціальна педагогіка». Курс «Конкретний випадок соціального захисту» є важливою складовою програми професійної підготовки студентів соціально-педагогічного профілю.

Реалізація змісту курсу «Конкретний випадок соціального захисту» у процесі підготовки соціальних педагогів забезпечує можливість теоретичного та практичного засвоєння студентами знань про основні законодавчі акти, нормативно-правові документи, що регламентують основні питання соціального захисту прав дітей в Україні, правовий статус особи, яка не досягла 18-річного віку у вирішенні своїх нагальних проблем.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є технології організації та активізації місцевих органів виконавчої влади, громади у вирішенні питання соціального захисту неповнолітніх осіб, молоді .

Навчання за програмою курсу орієнтоване на розширення меж професійної компетентності студентів як майбутніх фахівців у різних сферах соціально-педагогічної практики. В основу структури і змісту програми курсу покладена концепція всебічного розвитку майбутнього фахівця у цілісному навчально-виховному просторі.

Міждисциплінарні зв'язки: курс «Конкретний випадок соціального захисту» базується на таких дисциплінах, як соціальна психологія, технології соціально-педагогічної діяльності, організація роботи служби волонтерів, менеджмент соціально-педагогічної діяльності.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1 – Модуль 1. Нормативно-правова база діяльності служби у справах дітей по забезпеченню соціально-педагогічного захисту дітей та молоді.

2 – Модуль 2. Технологія організації соціально-педагогічного захисту прав дітей.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Конкретний випадок соціального захисту» є формування у майбутніх спеціалістів моделі здійснення соціальної роботи з дітьми в громаді з забезпеченням їх прав на виховання, навчання, всебічний розвиток.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Конкретний випадок соціального захисту» є:

- формування цілісного уявлення щодо предмету і специфіки навчального курсу «Конкретний випадок соціального захисту»;
- ознайомлення з державною моделлю органів виконавчої влади на які покладені повноваження в здійсненні соціального захисту;

- ознайомлення з формами та методами в здійсненні соціального захисту дітей, прав та обов'язків батьків по вихованню, навчанню, всебічному розвитку дитини;

- підвищення мотивації самостійного оволодіння професійними знаннями, уміннями та навичками.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні нормативно-правові аспекти щодо соціальної роботи з дітьми та молоддю;
- визначення основних понять «соціальна робота», «соціальний працівник», «заклади соціального захисту»;
- зарубіжний досвід соціальної роботи в громаді.
- організацію взаємодії зацікавлених органів виконавчої влади, місцевого самоврядування в здійсненні соціального захисту неповнолітніх;

вміти:

- здійснити першочергові дії по соціальному захисту неповнолітньої особи, яка опинилася в складних життєвих обставинах;
- вивчити основну оцінку потреб дитини, сім'ї, яка потребує соціального захисту;
- добирати інструментарій для визначення проблемно-потребового поля об'єктів соціальної роботи;
- визначати необхідні соціальні послуги для об'єктів соціальної роботи;
- розробляти та апробувати програми, які направлені на соціальний захист прав неповнолітніх;
- використовувати в реалізації авторських програм різні методи та форми, спираючись на зарубіжний досвід.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 81 година 2,25 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Нормативно-правова база діяльності служби у справах дітей по забезпеченню соціально-педагогічного захисту дітей та молоді.

Тема 1. Огляд законодавства, нормативно-правових актів, що регламентують основні питання соціального захисту прав дітей в Україні. Правовий статус особи, яка не досягла 18-річного віку.

Визначення понять «соціально-правовий захист», «дитина-сирота», «дитина, що залишилася без батьківської піклування», «дитина, яка перебуває в складних життєвих обставинах».

Нормативно-правова база діяльності служби у справах дітей. Визначення, короткий опис основних законодавчих актів України, спрямованих на соціально-правовий захист дітей, захист їх житлових, майнових та трудових прав.

Тема 2. Державні органи виконавчої влади до компетенції яких входить реалізація державної політики щодо захисту прав дітей. Повноваження вищезазначених органів.

Органи і служби у справах дітей, спеціальні установи та заклади, які здійснюють соціальний захист дітей.

Основні завдання центральних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей.

Тема 3. Ведення обліку дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах, дітей-сиріт, та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Набуття дитиною юридичного статусу дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування.

Влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування до сімейних форм виховання, державних закладів.

Тема 4. Основні завдання закладів соціального захисту дітей України.

Мережа закладів соціального захисту дітей в Запорізькій області. Короткий опис причин, умов перебування дітей в цих закладах. Основні програми, методики за якими працюють педагогічні колективи обласних закладів соціального захисту дітей.

Конкурс «Зразковий центр соціально-психологічної реабілітації дітей 2015 року».

Тема 5. Форми державної опіки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Усиновлення. Права та обов'язки усиновителів. Оформлення справи щодо усиновлення.

Опіка. Піклування. Умови здійснення опіки та призначення опікунів (піклувальників). Взаємодія служби у справах дітей з навчальним закладом, центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді тощо.

Прийомна сім'я. Її специфіка. Умови створення прийомної сім'ї. Підготовка прийомних батьків до прийняття дитини. Підготовка дитини до передання у прийомну сім'ю. Соціальний супровід прийомної сім'ї.

Дитячий будинок сімейного типу. Документи для його створення. Робота з батьками-вихователями. Соціальний супровід ДБСТ.

Закордонний досвід забезпечення соціального захисту прав дітей.

Тема 6. Робота дорадчого органу - опікунської ради по соціальному захисту прав дитини.

Комісія з питань захисту прав дитини як консультативно-дорадчий орган, її основні завдання.

Дозволи органів опіки та піклування щодо правочинів майнових прав неповнолітньої особи. Юридичні аспекти дій органів опіки та піклування в захисті майнових та немайнових прав неповнолітніх. Представництво інтересів неповнолітньої особи.

Тема 7. Специфічні права неповнолітніх в окремих галузях права та їх захист.

Захист майнових прав та прав на житло дітей, дітей-сиріт, та дітей, позбавлених батьківського піклування. Майнові та немайнові права.

Документи, які підтверджують право власності дитини на майно. Поняття права власності (користування) житлом. Порядок складання опису майна дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування. Хто забезпечує збереження майна дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Встановлення опіки над майном дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування. Дозвіл на вчинення правочинів щодо нерухомого майна дитини. Звернення до суду з метою захисту майнових та житлових прав дитини.

Тема 8. Попередження насильства в сім'ї. Органи та служби які здійснюють повноваження в сфері попередження, виявлення та соціального захисту від вчинення насильства в сім'ї. Механізм взаємодії зацікавлених органів виконавчої влади щодо попередження насильства в сім'ї. Відповідальність за вчинення насильства. Облік дітей, які постраждали від насильства в сім'ї. Програми по роботі з жертвами насильства. Міжнародна допомога в роботі щодо попередження насильства.

Тема 9. Адміністративна та кримінальна відповідальність неповнолітніх.

Поняття „адміністративна відповідальність”, „кримінальна відповідальність”. Органи та служби, що забезпечують права дітей - правопорушників. Профілактика правопорушень та соціальний супровід дітей, які скоїли правопорушення. Облік дітей, які скоїли правопорушення їх права та обов'язки.

Тема 10. Трудові права неповнолітніх осіб, захист їх прав.

Права та обов'язки працюючих неповнолітніх. Інспекції праці їх основні права та обов'язки по соціальному захисту неповнолітніх.

Змістовий модуль 2. Технологія організації соціально-педагогічного захисту прав дітей.

Тема 1. Документальне забезпечення роботи служби у справах дітей

Основні принципи діяльності служб у справах дітей. Структурна підпорядкованість служб у справах дітей, фінансове та кадрове забезпечення служб у справах дітей. Основні завдання служб у справах дітей.

Примірна інструкція з діловодства у міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади встановлює загальні правила документування управлінської діяльності міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади і регламентує порядок роботи з документами з моменту їх створення або надходження до відправлення або передачі в архів установи.

Порядок ведення діловодства, що містить інформацію з обмеженим доступом та діловодства за зверненнями громадян.

Розроблення (планування) і здійснення заходів щодо захисту прав, свобод і законних інтересів дітей.

Ведення державної статистики щодо дітей відповідно до законодавства України.

Ведення обліку дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, усиновлених, влаштованих до прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу (паперовий облік та єдина електронна система обліку).

Здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей у закладах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, спеціальних установах і закладах соціального захисту дітей незалежно від форми власності, документальне оформлення результатів перевірок. Порядок порушення перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про притягнення до відповідальності згідно із законом фізичних та юридичних осіб, які допустили порушення прав, свобод і законних інтересів дітей.

Контроль за діяльністю служб у справах дітей. Прокурорський нагляд за додержанням законодавства.

Тема 2. Механізм реагування на запити судів.

Представлення інтересів дітей у судах. Перелік справ, що розглядаються у судах, в яких участь органу опіки та піклування є обов'язковою (Сімейний кодекс України ст.19). Порядок оформлення письмових висновків органу опіки та піклування щодо розв'язання спору.

Тема 3. Підготовка та оформлення документів на позбавлення батьківських прав. Підстави позбавлення батьківських прав.

Позбавлення батьківських прав як захід крайньої міри по відношенню до батьків, які на недостатньому рівні виконують свої батьківські обов'язки. Оформлення актів за результатами відвідування дітей за місцем їх проживання. Особи, які мають право звернутися з позовом до суду про позбавлення батьківських прав. Форма і зміст позовної заяви. Права та обов'язки осіб, які беруть участь у справі. Набрання рішенням суду законної сили. Виконання рішення суду відділом державної виконавчої служби.

Правові наслідки позбавлення батьківських прав. Влаштування дитини, батьки (або один з них) якої позбавлені батьківських прав. Побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав. Поновлення батьківських прав.

Тема 4. Відібрання дитини від батьків без позбавлення батьківських прав як вид обмеження впливу батьків на дітей без застосування до них позбавлення батьківських прав. Відповідальність батьків за неналежне виконання своїх батьківських обов'язків. Механізм влаштування дітей за результатами відібрання від батьків.

Тема 5. Відпрацювання документів на дитину, яка має юридичний статус дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування та має підстави для усиновлення. Анкети дітей, які підлягають усиновленню. Ведення єдиної інформаційної бази даних дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Тема 6. Розробка авторських програм психологами обласних центрів соціально-психологічної реабілітації дітей по соціальній адаптації дітей на прикладі Запорізької області. Програми по підготовці вихованців центрів соціально-психологічної реабілітації дітей до входження в нову сім'ю.

3. Рекомендована література

Основна

1. Кройтор В. Л., Євко В. Ю. – Правове положення неповнолітніх в Україні: збірник нормативних актів: Харків: Еспада, 2002- 575 с.
2. Теорії і методи соціальної роботи : підруч. / за ред. : Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. - К. : Академія, 2005. - 328 с. - (Альма-матер).
3. Тетерский С. В. Введение в социальную работу : учеб. пособие для высшей шк. - М. : Акад. проект, 2003. - 496 с. - (Gaudeamus).
4. Технологии социальной работы : учеб. для вузов / Т. В. Шеляг, П. Д. Павленок, В. Ц. Худовердян и [др.] ; под общ. ред. Е. И. Холостовой. - М. ИНФРА-М, 2003. - 400 с. - (Высшее образование).
5. Соціальна робота : Практична підготовка студентів на освітньо-кваліфікаційному рівні "бакалавр" : навч. посіб. / Н. М. Гайдук, Л. Є. Клос, С. Г. Ставкова, С. Я. Беляєва. - Л. : Львів, політехніка, 2007. - 164 с. - Літ. : с. 161 (15 назв.)
6. Соціальна робота : технологічний аспект : навч. посіб. / А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола [та ін.] ; нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. -К. : Центр навч. літ., 2004. - 352 с.
7. Соціальна робота в Україні : перші кроки / під ред. В. Полтавця. - К. : Академія, 2000. - 239 с. 19. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. /1. Д. Зверева, О. В. Безпалько, О. І. Янкович [та ін.] ; за заг. ред. І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. - 2-ге вид., перер., доп. - К. : Центр навч. літ., 2004. - 256 с. : іл.
8. Социальная работа : теория и практика : учеб. пособие для вузов / А. В. Бабушкин, М. П. Гурьянова, И. Г. Зайнышев [и др.] ; отв. ред. Е. И. Холостова, А. С. Сорвина. - М. : ИНФРА-М, 2002. - 427 с. - (Высшее образование).
9. Влада і громада: співпраця влади і громадськості у вирішенні місцевих проблем / А. Ткачук, В.Артеменко, Р.Рукомеда. – К.: Ін-т громад. сусп-ва, 2004. – 88с.
10. Гостенина В.И. Социальное партнерство в различных моделях общества. – М., 2001. – 96с.
11. Жуков В., Скуратівський В. Соціальне партнерство в Україні. Навч. посібник. – К.: Вид-во УАДУ, 2001.- 120с.

12. Закон "Про місцеве самоврядування" від 21.05. 1997 року.- [http:// www. rada. kiev. ua.](http://www.rada.kiev.ua)
13. Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» із змінами, внесеними із Законом України № 609-V (609-16) від 07.02.2007, zakon.rada.gov.ua
14. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», ВР, 2005, zakon.rada.gov.ua
15. Закон України «Про охорону дитинства» ВР, 2001, ст. 142, zakon.rada.gov.ua
16. Закон України Про внесення змін до Закону України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», ВР, 2009 № 23, с. 284, zakon.rada.gov.ua
17. Постанова КМУ від 28.01.2004 № 87 «Про затвердження типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей» із змінами і доповненнями внесеними постановою КМУ від 21 листопада 2012 р. № 1128, zakon.rada.gov.ua
18. Постанова КМУ від 21.11.2013 № 895 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають в складних життєвих обставинах, zakon.rada.gov.ua.
- 19.

Додаткова

1. МБФ «СНІД Фонд Схід-Захід», 2015, практичний посібник «Огляд законодавства з прав дитини», Київ, с.110.
2. Буздуган Я. Організаційно-правові форми та принципи сучасної благодійної діяльності в Україні / Я. Буздуган // Віче. - 2011. - № 10. - С. 5 - 8.
3. Буткалюк В. Якість трудового життя як складова якості життя / В. Буткалюк // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 2010. – № 4. - С. 138 -151.
4. Ільяш О. І. Адаптаційні моделі та методи оцінювання соціальної безпеки на регіональному рівні / О. І. Ільяш // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. - 2011. - № 4. - С. 18-23.
5. Кухтик Т. Регулювання та контроль у системі недержавного пенсійного забезпечення в умовах фінансової кризи / Т. Кухтик, Я. Ашиткова // Україна : аспекти праці. - 2009. - № 3. - С. 9 - 13.
6. Мамона О. "Глобальна криза : роль європейських державних служб зайнятості" - подолаймо безробіття разом / О. Мамона // Пенсія. - 2010. - № 2 - 3. -С. 20-21.
7. Мартинова Т. О. Джерела фінансування соціальної сфери / Т. О. Мартинова // Формування ринк. відносин в Україні: зб. наук. пр. - 2010. - № 4(107). -С. 171 - 175.
8. Міщук Г. Ю. Демографічні передумови реформування механізмів пенсійного забезпечення / Г. Ю. Міщук, О. О. Якушева // Статистика України. - 2009. - № 1 (44). - С. 58 - 64.
9. Недошитко О. В. Вплив запровадження накопичувальної складової державної системи пенсійного страхування на підвищення рівня соціального захисту населення в Україні / О. В. Недошитко // Регіон, економіка. - 2009. - №4.-С. 159- 164.

10. Поляк Н. Удосконалення системи соціального забезпечення населення в Україні / Н. Поляк // Україна : аспекти праці. -2011.-№3.-С. 23 -30.
11. Потопа К. Л. Аналіз соціальних проблем та їх шляхи подолання для регулювання соціальної безпеки України / К. Л. Потопа, В. В. Барабанова // Інвестиції: практика та досвід. - 2012. - № 2. - С. 102 - 104.
12. Романюк О. П. Система вимірювання діяльності соціальних установ : сутність та особливості розробки. Ч. 1. Теоретико-методологічні аспекти вимірювання діяльності з надання соціальних послуг / О. П. Романюк // Статистика України. - 2008. - № 3. - С. 32 - 40.
13. Скулиш Ю. І. Бюджетне забезпечення соціальної сфери в Україні : оцінка ефективності та підходи до обґрунтування / Ю. І. Скулиш // Економіка та держава. - 2009. - № 1. - С. 21 - 23.
14. Швець Н. Благодійність як елемент соціального менеджменту / Н. Швець // Персонал. - 2009. - № 3. - С. 46 - 55.
15. Браун А. Супервізор у соціальній роботі: Супервізія догляду в громаді, денних та стаціонарних установах / А. Браун, А. Боурн. –К.: „Пульсари”, 2003. – 239 с.
16. Вдовенко Т.В. Теория и методика социальной работы в сфере досуга в странах Западной Европы: Дис. ...д-ра пед. наук: 13.00.06. – М.,2000. – 320с.
17. Водолазкий В.В. Формування зв'язків із громадськістю в органах місцевого самоврядування України: соціологічний аналіз моделей. Автореф. дис. ... канд. соціол. наук. 22.00.03. – К.,2003. – 16с.
18. Воронина Т.Д. Некоммерческие организации как инновационная компонента современной региональной модели социальной работы// Теория и практика социальной работы на рубеже веков. Материалы I международной научно-практической конференции./ Отв. ред. М.В. Ромм – Новосибирск, 2001. – С.92-98.
19. Гордієнко Л.О. Громада як один із педагогічних чинників у соціальному вихованні молоді Великої Британії // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління. Зб. наук. праць. – К.:НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2004. - №1(23). – С. 61-67.
20. Закон “Про місцеве самоврядування” від 21.05. 1997 року.- [http:// www. rada. kiev. ua](http://www.rada.kiev.ua).
21. Закон України «Про державну службу», zakon.rada.gov.ua

15. Інформаційні ресурси

Портативний комп'ютер, мультимедійний проектор, мережа Internet, основна та допоміжна література, бланки з тестами для поточного та підсумкового контролю

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання –залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання:

- усне опитування на семінарських заняттях;
- тематичне тестування;